

Kuka hyöttyy ja kuka häviää ulkomaisesta halpatyövoimasta?

Saatavuusharkinnan poistamisesta hyötyisivät matalapalkka-alojen työnantajat ja muuttajat itse. Häviäjiä ulkomaisen halpatyövoiman tulon vapauttamisessa olisivat taas suomalaiset matalapalkka-alojen työntekijät ja Suomen julkinen talous.

Työnantajilla ei ole painetta nostaa palkkoja, jos ulkomailta on aina saatavilla työvoimaa, joka on valmis tekemään työn suomalaista työntekijää halvemmalla.

Ulkomailta tuleva heikosti koulutettu muuttaja on usein valmis tekemään työtä suomalaista työntekijää pienemmällä palkalla ja heikommilla työehdoilla, koska palkkataso verrattuna lähtömaahan nousee joka tapauksessa merkittävästi. Pääseminen korkeamman elintason länsimaahan on usein palkkaa merkittävämpi tekijä muuttajalle.

Suomalainen matalapalkka-alojen työntekijä häviää halpatyövoiman maahanmuuton vapauttamisesta siinä, että hänen palkkakehityksensä heikkenee, koska työnantajien ei tarvitse käyttää palkankorotuksia keinona houkutella työvoimaa.

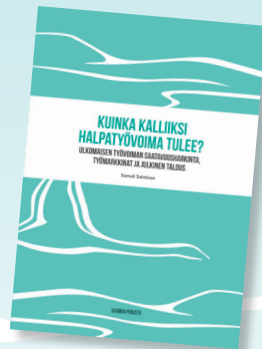
Suomen julkisen talouden näkökulmasta ulkomaisen halpatyövoiman vapauttamisella on myös negatiiviset vaikutukset. Matalapalkkatöiden palkkatason heikentyessä entisestään yhä useampi työlläinen ei tule toimeen palkallaan ja tarvitsee yhteiskunnan tulonsiirtoja. Ulkomaisen halpatyövoiman työllisyysaste laskee lisäksi muutamassa vuodessa alle samanikäisen suomalaisen tason, palkkakehitys on heikko ja nettotulonsiirrot ovat negatiivisia verrattuna kantaväestöön.

On poliittinen valinta, halutaanko maahanmuuttopolitiikkaan liittyvillä päätöksillä edistää matalapalkka-alojen työnantajien ja ulkomaisen halpatyövoiman vai suomalaisten matalapalkka-alojen työntekijöiden ja Suomen julkisen talouden etua.

Kaikki Suomen Perustan julkaisut ovat luettavissa ajatuspajan verkkosivuilla: www.suomenperusta.fi

Kuka hyöttyy ja kuka häviää ulkomaisesta halpatyövoimasta?

Suomeen on helppo tulla töihin korkeaa osaamista vaativiin hyväpalkkaisiin asiantuntijatehtäviin. Matalapalkka-alojen työpe-
räistä maahanmuuttoa rajoittaa taas saatavuusharkinta, jonka avulla pyritään rajoittamaan suomalaisen työvoiman joutumista epäterveeseen kilpailuun muun maailman työvoiman kanssa, joka kilpailee suomalaisten työntekijöiden kanssa osaamisen sijaan matalammilla palkoilla. Halpatyövoiman määrän kasvu on edullista työnantajille, mutta sillä on negatiiviset vaikutukset Suomen julkiselle taloudelle, kun yhä useampi työssä käyvä ei tule enää palkallaan toimeen. Halpatyövoiman vapauttaminen sisältääkin poliittisen valinnan: halutaanko ajaa matalapalkka-alojen työnantajien ja ulkomaisen halpatyövoiman vai suomalaisten työntekijöiden ja Suomen julkisen talouden etua?

Lisää tietoa aiheesta löydät Suomen Perustan julkaisemasta raportista

Samuli Salminen: Kuinka kalliiksi halpatyövoima tulee? –
Ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinta,
työmarkkinat ja julkinen talous

Suomen Perusta -ajatuspaja

www.suomenperusta.fi

Iso Roobertinkatu 4, 00120 HELSINKI

Kuinka kalliiksi ulkomainen halpa- työvoima tulee?

Suomen Perusta -ajatuspaja on saanut avustusta toimintaansa opetus- ja kulttuuriministeriöltä

SUOMEN PERUSTA
www.suomenperusta.fi

Estääkö saatavuusharkinta erityisosaajien saamisen Suomeen töihin?

Saatavuusharkinnalla tarkoitetaan matalapalkka-alojen maahanmuuttoa kontrolloivaa järjestelmää, jolla pyritään estämään kotimaisen ja ulkomaisen työvoiman epäterve kilpailu matalapalkka-aloilla. Saatavuusharkinnassa Työ- ja elinkeinotoimisto tarkistaa, onko alalle, jolle työnantaja etsii työntekijää ulkomailta, mahdollista palkata kotimaista työvoimaa, ennen kuin tarjottuun työtehtävään voi ottaa EU- tai ETA-alueen ulkopuolisen työntekijän.

Saatavuusharkinta koskee ainoastaan matalapalkkaisia töitä, joihin ei vaadita korkeaa koulutusta. Korkeampaa osaamista vaativiin tehtäviin, kuten tutkijoiksi ja erityisasiantuntijoiksi, ei tarvita saatavuusharkintaa, ja kyseisiin töihin on jo nyt helppo ja nopea palkata ulkomaista työvoimaa. Keskimääräiset oleskeluluvan käsittelyajat osaamista vaativiin hyvin palkattuihin tehtäviin ovat noin yhdestä kolmeen kuukauteen. Erityisasiantuntijat pääsevät töihin heti.

Saatavuusharkinta ei siis koske korkeasti koulutettuja hyväpalkkaisia asiantuntijoita, vaikka saatavuusharkinnasta esitetyissä puheenvuoroissa annetaan usein näin ymmärtää.

EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevien työperusteisten oleskelulupien odotettavissa olevat käsittelyajat sekä koskeeko saatavuusharkinta hakemuserustetta

Hakemuseruste	Ensimmäinen lupa (kk)	Saatavuusharkinta	Jatkolupa (kk)
Startup-yrittäjä	1	Ei	1
Yrittäjä	8	Ei	4
Erityisasiantuntija	1	Ei	4
Yrityksen sisäinen siirto	3	Ei	3
Tutkija	1	Ei	1
Urheilu ja valmentaminen	2	Ei	2
Työharjoittelu	2	Ei	4
Kausityö, alle 6 kk	–	Ei	–
Kausityö, 6–9 kk	–	Kyllä	–
Työntekijän oleskelulupa	4	Kyllä	4

Lähde: Samuli Salminen 2018: Kuinka kalliiksi halpatyövoima tulee? – Ulkomaisen työvoiman saatavuusharkinta, työmarkkinat ja julkinen talous

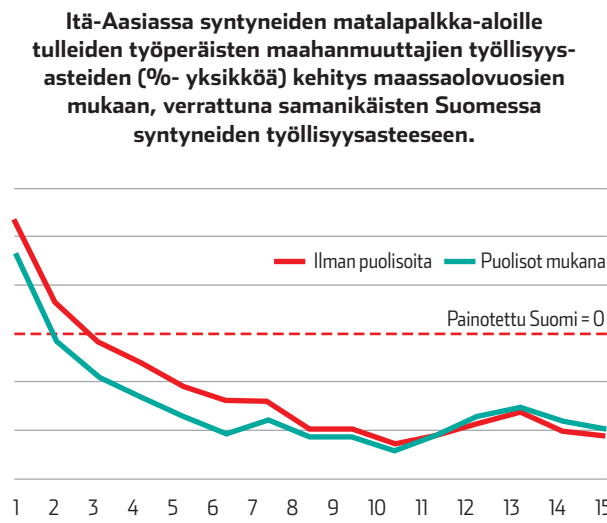
Hyötyykö julkinen talous ulkomaisesta halpatyövoimasta?

Suomalaisessa hyvinvointijärjestelmässä ihmisen täytyy olla varsin hyvätuloinen ollakseen nettoveronmaksaja. Alemmissa tuloluokissa maksetut verot ovat verotuksen jyrkän progressiivisuuden takia varsin vähäiset. Alemmissa tuloluokissa olevat ovat lisäksi usein oikeutettuja sosiaalietuuksiin, kuten asumistukeen ja lapsilisiin, sekä he käyttävät monia julkisia palveluita kuten kaikki muutkin.

Saatavuusharkinnan kautta matalapalkkatöihin tulleiden maahanmuuttajien työllisyysaste tippuu muutamassa vuodessa alle kantaväestön samanikäisen väestön työllisyysasteen. Matalapalkka-aloille tulevien maahanmuuttajien työtulot ovat kymmeniä prosenttiyksikköjä heikommalla kuin samanikäisellä suomalaisella väestöllä. Myös nettotulonsiirrot laskevat eri ryhmillä jo muutamassa vuodessa erittäin negatiiviseksi kantaväestön samanikäiseen väestöön nähden ja muuttajat saavat huomattavasti enemmän tulonsiirtoja kuin maksavat veroja

Mikäli tarkastelussa otetaan huomioon matalapalkka-alalle tulevan muuttajan perheen yhdistettävät puoliset, ovat sekä työllisyysaste, työtulot että nettotulonsiirrot vieläkin negatiivisempia.

Matalapalkka-alojen maahanmuutto lisää siis julkisia menoja enemmän, kuin tuo veroverotuloja.

Mistä paljon puhutussa ”työvoimapulassa” on kysymys?

Kun työnantaja puhuvat työvoimapulasta, on kyse siitä, ettei työvoimaa kyseiseen työtehtävään löydy tarjotulla palkalla. Matalapalkka-alan työnantajan kannalta sellaisen työvoiman tarjonnan lisääminen, joka on valmis tekemään työn heikommalla palkalla ja työehdoilla, on toki taloudellisesti optimaalisin keino. Koko yhteiskunnan kannalta on kuitenkin parempi, että ulkomaisen halpatyövoiman tarjonnan lisääminen sijaan keskitytään olemassa oleviin kotimaisiin ratkaisuihin työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamisen helpottamiseksi.

Kotimaisia ratkaisuja työn kysynnän ja tarjonnan kohtaamiselle ovat muun muassa:

- Matalapalkka-alojen työnantajat voivat nostaa palkkoja ja parantaa muita työehtoja.
- Työn vastaanottamista voidaan tehdä yhteiskunnan taholta kannustavammaksi poistamalla kannustinloukkuja, kuten työn vastaanottamiseen ja tukien yhteen sovittamiseen liittyvää byrokratiaa, sekä esimerkiksi puuttumalla asumisen kalteuteen kasvukeskuksissa.
- Työvoiman uudelleen kouluttautumista voidaan tukea.

Ulkomaisen matalapalkkatyövoiman lisääminen on koko yhteiskunnan näkökulmasta lyhytnäköistä myös matalapalkka-alojen työvoiman kysynnän kehityksen näkökulmasta. Tekniikan kehittymisen myötä noin 70 % matalapalkka-alojen työpaikoista on kadonnut viimeisen 30 vuoden aikana. Automatisaatio tulee myös tulevaisuudessa vähentämään entisestään kysyntää matalan koulutustason töille.

Ruotsissa poistettiin matalapalkka-alojen saatavuusharkinta vuonna 2008. Ulkomaisen halpatyövoiman vapauttaminen on sekoittanut tämän jälkeen työperäisen ja humanitaarisen maahanmuuton – hylätyn päätöksen saaneet turvapaikanhakijat ovat voineet alkaa hakea töihin Ruotsiin, ja matalapalkka-aloille tulijat ovat taas alkaneet hakea turvapaikkoja Ruotsista.